

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจมาจากภาคการเกษตร เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประชากรในประเทศมีวิถีการดำรงชีวิตมาจากการทำเกษตรกรรม และมีความเป็นอยู่โดยพึ่งพิงธรรมชาติ เมื่อเวลาผ่านไปถึงแม้ว่าวิถีการดำรงชีวิตของประชากร จะเปลี่ยนไปตามยุคแห่งการพัฒนา โดยมีการพัฒนาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมต่างๆมากขึ้น ทำให้แรงงานในภาคการเกษตรเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามประชากร ส่วนใหญ่ในประเทศไทยก็ยังประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด จาก การสำรวจแรงงานไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2550 พบว่า ผู้มีงานทำส่วนใหญ่ร้อยละ 41.7 ประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ภาคการผลิต การค้า และการ บริการ เป็นต้น

เนื่องจากการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนไทย ปัจจุบันจึงได้มีการพัฒนารูปแบบของการ ทำการเกษตรมากขึ้นจนสามารถแบ่งโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรออกเป็นหลายสาขา และ สาขาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ สาขาพืช ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ร้อยละ 60 – 65 ของผลผลิต ภาคการเกษตร ผลผลิตสาขาพืช ได้แก่ ผัก ผลไม้ ปาล์มน้ำมัน ข้าว โปด ยางพารา เป็นต้น ซึ่งสินค้า ดังกล่าวสามารถพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกของประเทศได้ในระดับหนึ่ง

จากที่กล่าวมา ผลไม้ เป็นผลผลิตทางการเกษตรชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบ เศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนนิยมปลูกและบริโภคกันทั่วประเทศ อนึ่ง การปลูกผลไม้บางชนิดจะปลูกได้เฉพาะบางพื้นที่ของประเทศเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ และสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวย

ลำไยเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทยที่มีพื้นที่เพาะปลูกในประเทศจำนวน มาก (ตารางที่ 1.1) ในปัจจุบันรัฐบาลถือว่าลำไยเป็น 1 ใน 4 สินค้า Product Champion ของไทยที่ ทุกฝ่ายต่างให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งทางด้านการผลิต การแปรรูป การตลาดภายในและ ต่างประเทศ ลำไยมีแหล่งเพาะปลูกสำคัญร้อยละ 85 ของพื้นที่ที่ให้ผลผลิตอยู่ทางภาคเหนือ (ตารางที่ 1.2) ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ตาก น่าน และแพร่ ส่วนที่เหลืออยู่ในจังหวัด

จันทบุรีและเลย เนื่องจากลำไยเป็นผลไม้เฉพาะฤดูและเฉพาะท้องถิ่นจึงมีมากในแถบที่มีภูมิอากาศหนาวเย็นยาวนาน และให้ผลผลิตออกสู่ตลาดมากประมาณกลางเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม

ตารางที่ 1.1 แหล่งพื้นที่ปลูกและผลผลิตลำไยในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2543-2549

ปี	เนื้อที่ยืนต้น	เนื้อที่ให้ผล	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
	(ไร่)	(ไร่)		
2543	572,793	429,234	417,321	972
2544	573,804	443,509	250,098	506
2545	712,547	545,450	429,518	787
2546	853,976	619,430	369,323	596
2547	930,822	680,294	597,272	878
2548	1,012,932	820,985	712,178	867
2549	1,008,070	870,125	471,892	542

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2551)

ตารางที่ 1.2 แหล่งพื้นที่ปลูกลำไยในประเทศไทยแยกเป็นรายภาค ตั้งแต่ปี 2543-2549

ปี	ภาคเหนือ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง	
	เนื้อที่ยืนต้น	เนื้อที่ให้ผล	เนื้อที่ยืนต้น	เนื้อที่ให้ผล	เนื้อที่ยืนต้น	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)
	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	
2543	510,713	383,457	39,648	31,770	22,432	14,007
2544	573,804	443,509	42,833	34,494	28,801	16,716
2545	634,785	485,481	45,139	39,151	32,623	20,818
2546	771,910	550,956	47,321	42,083	34,745	26,391
2547	841,832	604,782	50,157	44,034	38,833	31,478
2548	922,391	740,020	50,932	46,799	39,609	34,166
2549	914,941	781,872	51,576	49,840	41,553	38,413

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2551)

ผลผลิตลำไยของประเทศไทยในแต่ละปีมีการใช้สำหรับการส่งออกในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ลำไยสด ลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง และลำไยแช่แข็ง ส่วนที่เหลือจากการส่งออกจะใช้ในการบริโภคภายในประเทศและอยู่ในคลังของภาคเอกชน โดยในช่วงปี 2543-2549 ผลผลิตลำไยของไทยส่วนใหญ่จะใช้เพื่อการส่งออกเป็นสำคัญ โดยปริมาณการส่งออกรวมในช่วงระหว่างปี 2543-2549 มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ส่วนปริมาณที่ใช้บริโภคภายในประเทศและที่อยู่ในคลังของภาคเอกชน มีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปี (ตารางที่ 1.3)

ตารางที่ 1.3 ปริมาณการผลิตและการใช้ลำไยของประเทศไทย ปี 2543-2549

ปี	ปริมาณผลผลิตลำไยสด (ตันสด)	ปริมาณการส่งออก					ปริมาณการลำไยในคลังของรัฐ (ตันสด)	ปริมาณการบริโภคภายในประเทศ (Domestic) และอยู่ในคลังของภาคเอกชน (ตันสด)
		ปริมาณลำไยสด (ตันสด)	ปริมาณลำไยอบแห้ง (ตันสด)	ปริมาณลำไยกระป๋อง (ตันสด)	ปริมาณลำไยแช่แข็ง (ตันสด)	ปริมาณการส่งออก รวม (ตันสด)		
2543	417,321	98,950	184,483	13,238	3,977	300,648	0.0	116,673.00
2544	250,098	101,305	88,562	10,137	1,597	201,601	0.0	48,497.00
2545	429,518	113,167	98,726	13,002	1,235	226,130	70,808.1	132,579.90
2546	369,323	81,924	195,218	15,302	807	293,251	75,352.2	719.80
2547	597,272	115,479	236,155	12,793	708	365,135	147,222.9	84,914.10
2548	712,178	133,646	312,751	14,316	787	461,500	75,434.7	175,243.30
2549	471,892	119,430	258,687	12,663	354	391,134	0.0	80,758.00
สัดส่วนการส่งออก	2%	3%	6%	-1%	-33%	4%	-	-6%

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร (2550)

เมื่อพิจารณาความสามารถในการส่งออกลำไยของไทยในตลาดต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกลำไยที่สามารถทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก โดยในปี 2549 มีปริมาณการส่งออกรวม 391,134 ตันสด มีมูลค่าการส่งออก 3,743,980,000 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร, 2550) จากหลายปีที่ผ่านมาปริมาณการส่งออกลำไยของไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และจากผลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549) พบว่า ตลาดลำไยสดที่ใหญ่ที่สุดของไทย

คือ ฮองกง จีน อินโดนีเซีย แคนาดา สิงคโปร์ และอื่นๆ ตามลำดับ (ตารางที่ 1.4) ส่วนลำไยอบแห้งมีตลาดใหญ่ที่สุด คือ ฮองกง และจีน

ตารางที่ 1.4 ปริมาณการส่งออกลำไยสดของไทยในตลาดต่างประเทศ ปี 2543-2549

ปี	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	ปริมาณ (ตัน)	ปริมาณ (ตัน)	ปริมาณ (ตัน)	ปริมาณ (ตัน)	ปริมาณ (ตัน)	ปริมาณ (ตัน)
ฮองกง	52,234	68,743	66,046	31,528	20,935	20,068	12,254
จีน	9,931	6,144	6,406	12,771	49,427	64,432	52,119
อินโดนีเซีย	18,937	14,537	23,761	22,872	33,190	37,540	42,924
แคนาดา	2,667	1,922	2,776	2,165	2,390	2,124	1,676
สิงคโปร์	4,735	4,410	3,425	3,288	3,083	2,868	3,306
สหรัฐอเมริกา	200	204	164	193	114	89	28
ฟิลิปปินส์	287	328	836	811	1,345	1,314	1,751
เนเธอร์แลนด์	132	193	190	427	566	415	460

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2551)

จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการส่งออกลำไยส่งผลให้มีการขยายพื้นที่ปลูกลำไยอย่างกว้างขวางทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากลำไยเป็นผลไม้ที่มีรสชาติดี มีความต้องการทางการตลาดสูง ทำให้ลำไยมีแนวโน้มที่จะทวีความสำคัญด้านการส่งออกขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตหากมีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับระบบการผลิตลำไยที่มีคุณภาพและการศึกษาทางด้านการตลาด รวมถึงการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตลำไยอย่างเต็มรูปแบบ จะทำให้ส่งผลดีต่อการผลิตลำไยของไทยต่อไป

ดังนั้น ผู้ทำการวิจัยเห็นว่าควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง โดยจะทำการศึกษาในเรื่องการผลิตและการตลาดของลำไย รวมถึงการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตเพื่อประมาณค่าความเป็นไปได้ของผลผลิตลำไยและปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพทางเทคนิค เพื่อที่จะสามารถนำสิ่งเหล่านี้มากำหนดเป็นนโยบายสำหรับการผลิตลำไยของประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไป และเนื่องจากแหล่งพื้นที่ปลูกลำไยส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือของไทย จากตารางที่ 1.5 แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 2543 - ปี 2549 จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกลำไยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.74 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมดในจังหวัดภาคเหนือ โดยในปี 2549 มีพื้นที่ปลูก 304,824 ไร่ รองลงมาคือจังหวัดลำพูน มีพื้นที่ปลูก 267,259 ไร่ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้

จึงทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการปลูกลำไยเป็นจำนวนมาก และพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การปลูกลำไยทำให้ได้ผลผลิตในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 1.5 แหล่งพื้นที่ปลูกลำไยแยกเป็นรายจังหวัดในภาคเหนือ ตั้งแต่ปี 2543-2549

หน่วย : ไร่

ปี	เชียงใหม่	ลำพูน	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำปาง	ตาก	รวม
2543	175,866	163,265	66,904	24,471	9,839	21,664	13,747	10,783	486,539
2544	192,093	178,256	79,021	31,950	10,722	24,837	17,664	12,211	546,754
2545	212,814	195,027	80,164	36,548	10,163	29,731	21,029	18,789	604,265
2546	250,226	244,474	106,425	46,538	10,519	32,717	22,096	22,131	735,126
2547	289,891	250,177	123,242	51,022	10,667	34,496	23,549	18,596	801,640
2548	334,506	261,292	134,382	55,237	10,835	38,392	25,019	20,792	880,455
2549	304,824	267,259	141,922	57,526	11,333	39,360	26,371	21,380	869,975
ร้อยละ	35.74	31.67	14.86	6.16	1.50	4.49	3.04	2.53	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2551)

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดของลำไยในจังหวัดเชียงใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะของการศึกษาดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดของลำไยในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่
- 4) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดของลำไยในจังหวัดเชียงใหม่มีดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการผลิตและการตลาดของลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการผลิตและการตลาดลำไยให้กับเกษตรกร
- 2) ทราบถึงประสิทธิภาพการผลิตลำไย และระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อประสิทธิภาพการผลิต รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการวางแผนการผลิตลำไยของเกษตรกรต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดของลำไยในจังหวัดเชียงใหม่โดยประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการปลูกลำไยเป็นจำนวนมากจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือ

1.5 นิยามศัพท์

ลำไย (Longan) หมายถึง ผลลำไยสด ได้แก่ ลำไยทุกๆพันธุ์ที่มีแหล่งผลิตอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

ชาวสวนลำไยหรือเกษตรกรผู้ปลูกลำไย หมายถึง ผู้ผลิตลำไยที่มีที่ตั้งของสวนลำไยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปลูกลำไยไว้เพื่อจำหน่าย

ตลาด หมายถึง แหล่งที่ทำการซื้อขายลำไยที่ผลิตในจังหวัดเชียงใหม่

ประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Efficiency : TE) หมายถึง ความสามารถทางด้านเทคนิคโดยการใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่กำหนดแต่ให้ผลผลิตในปริมาณสูงที่สุดเท่าที่สามารถผลิตได้ ภายใต้ระดับเทคโนโลยีที่มีอยู่

ความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Inefficiency : TI) หมายถึง การใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่กำหนดแต่ให้ผลผลิตในปริมาณที่ต่ำกว่าปริมาณสูงที่สุดเท่าที่สามารถผลิตได้ ภายใต้ระดับเทคโนโลยีที่มีอยู่

การผลิตลำไย หมายถึง พันธุ์ที่ใช้ปลูก การเตรียมพื้นที่ ขนาดของพื้นที่ที่ปลูกลำไยของเกษตรกรแต่ละคน การปฏิบัติดูแลรักษาทั้งต้นและผลผลิตลำไย จำนวนปีที่ปลูกลำไยของเกษตรกรแต่ละคนแหล่งความรู้ที่ได้รับ แหล่งเงินทุน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปุ๋ย และยาสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลำไยตลอดจนผลผลิตต่อไร่ที่ได้รับ